



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Laetitiae Perfectae Artificium In Conscientiae Recta Efformatione
inuentum, & per Adventuales Conciones expositum ac demonstratum

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1667

§. I. Expositâ dubij naturâ & differentiâ, proponitur status quaestionis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11367

S. I.

*Expositâ Dubij naturâ & differentiâ, proponitur status
questionis.*

1. **L**ongè inter sese differunt, quamvis sæpè confundantur, voces, *dubitatio & opinio; dubitare & opinari.* Atque vt à propositâ mihi materiâ per varia discurrendo non abeam; inter eum, inquam, qui dubitat resnè sit licita an illicita quæ agenda offertur, & eum qui probabili ratione opinatur licitam esse aut illicitam, magnum sanè est interuallum. Quod quia à multis minùs attenditur, hinc fit, vt quemadmodùm rerum vocabula, ita & res ipsæ sæpissimè confundantur; & sibi permixtione mutuâ tenebras eas obducant, quas non facile, nisi ritè separentur, sit discutere. Id igitur agendum est primò, vt sua cuique parti debita constent nomina. *Aliud est
dubium,
aliud longè
opinio.*
2. Et quidem, *Opinionem cum Dubitatione* committendi & coniungendi occasionem inde arreptam suspicor, quòd utrobique de rei veritate incertus sit, aut sanè certus non sit animus. Et hoc quamvis sic esse fatear, tamen longè aliter circa propositæ rei veritatem versatur mens dum opinatur, aliter verò longè dum dubitat. Nam qui exempli gratiâ, opinatur rem esse licitam, is ratione ducitur probabili, id est eâ propter quam prudenter iudicat rem ita esse; quamvis id etiam iudicet, eas è diuerso rationes existere, ob quas non immeritò possit statui, rem ita prorsus non esse. In hoc euentu, jam dictum est superiori Tractatu, Conscientiam sibi certum indubitatumque dictamen efformare posse, quo statuat, actionem eam quam probabili ratione opinatur licitam, licitè & impunè à se posse exerceri. Et quamvis de opinionis quam sequitur veritate reformidet & non omninò sit certa, atque ad eò materialis peccati committendi periculo sit obnoxia; certa tamen est, istud agere se posse, cuius veritatem, aliâ quàm probabili ratione non datur assequi. Et sic de omni formalis peccati discrimine admodùm est secura. *Proponitur
differentia
inter pro-
babiliter o-
pinantem.*
3. At verò is qui dubitat, nullum prorsus fert iudicium, nihil *& dubi-
tantiem.* statuit; neque de rei propositæ veritate, puta an lex obliget an non

non obliget, neque rursus etiam de actionis suæ bonitate aut malitiâ. Interim hæret animus incertus rei, quod nihil, ne probabili quidem ratione in vllam partem possit decernere. Est enim dubitatio propriè dicta, *suspensio iudicij, sic vt rei propositæ non detur aut assensus aut dissensus.*

*Dubium
negatiuum
quid sit &
unde oria-
tur.*

Tripliciter autem potest obtingere ea animi suspensio. *Primò* quidem, si nulla prorsus in vtravís partem appareat assentiendi aut dissentendi ratio. Sic nec asseruerit, nec etiam negauerit quis prudenter, paresnè sint stellæ numero an impares. Nec qui concubiâ nocte de subito expergiscitur, rectè statuet an cis, an citra horam duodecimam prouecta sit nox. Nulla enim in alterutram partem occurrit ratio: & sic, à iudicando dum mens abstinet, dicitur habere *dubium negatiuum*, quod propriè ex merâ ignorantia rei, ortum ducit.

*Dubium
positiuum
oritur ex
rationibus
æqualibus.*

Secundò suspendi iudicium potest, idcirco quòd rationes quædam quasi per caliginem sese ostentent; aut tam exiles, vt suspicionem quidem mouere possint, non tamen ex sint, vt assensum, ne de probabilitate quidem veritatis, queant elicere. Sic beneficium Ecclesiasticum obtinenti mouetur dubium, an Horarum penso persoluendo obstringatur, quòd prouentus quos percipit tam sint exigui, vt tantæ obligationi non videantur exæquari; nihil tamen, quid sit de re, audet statuere. Alius sibi videtur olim Deo concepisse vota; alius sibi in ære alieno esse, nec tamen quondam debita persoluisse; alius meminit se peccasse, & se nondum Confessione crimen eluisse suspicatur. Sic infinita sunt alia, quæ ratione quâdam expenduntur, sed non eâ quæ sufficiens pondus afferat vt mentem iudiciumque secum trahat, quamuis efficere possit vt animus aliquantulum vacillet initio, ac deinde sententiam omnem prorsus suspendat. Qui sic dubitat dicitur habere *dubium positiuum*.

*Aut ex ra-
tionibus se
se elidenti-
bus.*

Tertiò denique suspensio iudicij (& hoc magis positiuum est dubium) exinde potest oriri, quòd quamuis ratio sit cur in vnam partem inclinetur animæ, vt ita dicam, æquilibrium, tamen ex alterâ parte, est quod pondus rationis eleuet aut elidat, sic vt ne probabili quidem ratione detur conijcere, à quâ parte stet veritas. Nam si vlla appareat in vnam partem ratio probabilis, jam non est dubium, sed probabilis opinio; nisi quis etiam tum nolit, aut non possit assentiri; tunc enim etiam verè dubita-

4.

5.

6.

dubitabit; iudicium cum suspendat. Dubium ergo, non certitudinem tantum & scientiam, sed & probabilem omnem opinionem elidit; vtrumque enim actus est iudicii; dubitatio autem, mera iudicii suspensio est, & quasi iustitium nihil in vtramuis partem decernentis animi. Tale dubium sæpe iis in rebus quæstionibusque occurrit, quæ à testium dependent depositione. Sic si tæminæ duo tresue nuntient, in Indiis vidisse se maritum efferri, & quidem certo die & loco, probabilem habet rationem quâ statuat viro se carere. Sed si alii æque bonæ fidei totidemque nuntii superueniant, eodem aut posteriori die aliquo, maritum se vidisse saluum & incolumem qui testentur, certè si ratione & non naturæ cæco impetu agi velit, nihil quidquam de mariti morte aut vitâ potest statuere; & si mortuum optat, assensum tamen primo nuntio debet denegare, & dubitare de totâ re. Neque probabilem secundis nuptiis ritè ineundis dicat ex primis nuntiis sese hausisse opinionem illamque sequi: nam secundorum testium depositione, elisa est omnis probatio, quæ actioni ponendæ, nuptiisque ineundis faueat. Totâ enim certitudo & verisimilitudo historiarum, in dubium jam euadit.

7. Quæritur modò, dubitanti sic Conscientiæ faciendum quid sit, an inquam, iudicio præuio sic suspensio, ipsa quoque ab omni dictamine debeat abstinere, actionemque omnem deinceps suspendere?

8. Vt verò hoc quoque exponatur clarè, istud sedulò attendendum est, in duplici differentiâ Dubium à Theologis fecerunt. Vnum vocatur speculatiuum, alterum dicitur Practicum. *Speculatiuum dubium* est, dum generatim de rei alicuius veritate, aut legis obligatione dubitamus. Et si quidem de hac dubitatio incidit, *dubium juris* est. Sic qui dubitat an inuadentem se iniuste; liceat occidere; an æger in quadragesimâ licitè vescatur carnibus, dubio laborat juris. Qui verò dubitat an hodie sit ieiunium, dies festus, hora diei duodecima, dubio tenetur quod vocatur *dubium facti*.

*Quid sit
dubium
speculatiuum.*

9. Alterum est dubium practicum, quod non circa rem aliam, quàm circa actionem à se hic & nunc ponendam versatur, ac hæret. Et hoc quidem sæpissime ex dubio speculatiuo oritur. Nam quod quis dubitet an vesci modò possit carnibus, fit quia dubitat

*Dubium
practicum
quid sit.*

dubitat an modò sit dies jejunio deputatus, an sit hora noctis duodecima. De horâ quòd dubitet, aut de die lege præscripto, dubium speculatiuum est: at quòd de actione suâ, seu de carniû esu anceps sit, dubium est practicum. Fit tamen etiam quandoque, vt vbi nullum est speculatiuum dubium, sit tamen practicum. Fieri enim potest vt quis minimè dubitet, injustum inuasorem, præsertim cùm aliter discrimen euadere non datur, posse interfici: & tamen inuadentem sese cùm quis videt, dubitare potest de actione suâ; an scilicet ei manus inferre nunc possit eumque occidere, quòd fortè in amentiam actus sit; quòd facillè sit vim inferendam fugiendo euadere: denique multa alia possunt occurrere, ob quæ de nece à se inferendâ rectè dubitet. Dubiu ergo hîc habet practicum, sine dubio tamen speculatiuo. Hinc patet illa inter se plurimum distingui.

Et verò sedulò attendenda est hæc distinctio, vt tota Dubii materia clarè euoluatur, neque confundantur rursus Dubia inter se? istud enim jam ostendetur, cum speculatiuo dubio, Conscientiam læpissime posse actionem instituire, & institutam prouehere: cum practico verò, numquam. Ab hoc itaque sumo exordium.

10.

§. II.

Cum practico dubio numquam licitum est dubia agere, sed pars tutior semper est eligenda.

Cum Dubio practico illicitum est agere.

Theologorum omnium ea concors est sententia, neminem de actionis suæ malitiâ positiuè dubitantem (id est cum dubio practico) eam sine crimine posse exequi; sed prorsus intermittendam esse, quamdiu hoc dubium animo obuersatur. Sic qui verè dubitat an lex jejunii hodie obliget, vndecumque hoc dubium oriatur, peccat si carnibus vescitur. Peccat autem, non quia cum dubio speculatiuo operatur; sed quia cum practico, id est, non determinando an bona futura sit actio, an verò mala.

11.

Et hoc quidem minimè potest esse dubium, cùm aperta sit
D. Pauli